

Hego Euskal Herrian ez dago agindutako emisio murrizketarik

Hego Euskal Herriko
emisioen txostena eta
neurrien proposamena

www.ela.eus

ELA

EUSKAL SINDIKATUA

AURKIBIDEA

Ezarritako emisio murrizketa helburuak ez dira betetzen..... 3

Sektore gutxi batzuk dira klima aldaketaren arduradun 5

Deskarbonizaziorako ELAren proposamen eta aldarrikapenak..... 7

Mundu mailako berotegi efektuko gasen emisioen inguruko 2023ko datuak ezagutu berri dira Global Carbon Budget txostenari esker. Azken urtean % 0,5 hazi dira mundu mailako emisioak. Igoera handienak Txinak eta Indiak izan dituzte baina horrek ezin du gainontzeko lurraldeetako errealitatea izkutatu. Europar Batasunean %7,4ko murrizketa izan den arren, Parisko Akordioak exijitzen dituen murrizketetatik oso urrun gaude. Hego Euskal Herriko datuei begiratuta, are kezagarriagoa da egoera. Egoera hau azaltzeko, Hego Euskal Herriko berotegi efektuko emisioen azterketa hau burutu dugu.

1. EZARRITAKO EMISIO MURRIZKETA HELBURUAK EZ DIRA BETETZEN

Datuek erakusten dutenez, azken hamarkadan berotegi efektuko gasek ez dute beherakadarik izan. Emergentsia klimatikoa gero eta ageriagoa den arren, ez dago murrizketarik. Borondate falta eta politika publiko okerren erakusle garbia da egoera.

Klima aldaketari aurre egiteko Parisko Akordioak 2030erako Europar Batasunaren emisioen %55 murriztu behar direla zehazten du (1990eko emisioak oinarri hartuta), baina Europako herrialdeek batezbeste %28ko murrizketak izan dituzte orain arte, ezarritako helburuaren erdia soilik. Hego Euskal Herria ere oso urrun dago %55eko helburu hori betetzetik. Borondate eza begibistakoa da. 1990etik gaur arte Hego Euskal Herrian izan diren emisioen bilakaera honako taula honetan azaltzen da:

Hego Euskal Herria	1990	2021
Emisio guztiak	100	90
Emisio guztiak EB	100	72
Emisio zuzenak	100	118

Datu hauek erakusten dute Hego Euskal Herrian bertan isuri diren berotegi efektuko gasek (emisio zuzenak) gorantz egin dutela nabarmen, %18 hazi dira hain zuzen. Inportatzen eta esportatzen den elektrizitateak isuri duen emisio kopurua kenduz soilik makilatu daitezke emaitzak, hau da, emisio

guztiak soilik kontuan hartuz, eta hala ere %10eko murrizketa klima aldaketaren eraginak apaltzeko behar den murrizketatik oso urrun geratzen da.

EAEEn, 2008ko krisi ekonomikoa eta 2020ko pandemia dira beherazko joera bakarrak, biak ala biak planifikazio eta politika publikoen emaitzekin zerikusirik ez dutenak:

EAE	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Emisio guztiak	100	109	126	122	104	93	89	94	91	89	79	85
Emisio guztiak EB	100	94	92	94	87	80	80	81	79	76	68	72
Emisio zuzenak	100	110	128	145	125	103	102	106	103	108	96	103

Emisio guztiak kontuan hartuta, %15eko murrizketa izan da, %55eko murrizketa helburutik oso urrun, murriztu beharrekoaren ia laurdena da, eta hala ere, Eusko Jaurlaritzak bere adierazpenetan ongi eginiko lanaren adibide gisa jartzen du. Datuek ez dute gezurrik esaten, eta murrizketa hauek emergentzia klimatiko goeran, lotsagarriak dira.

Emisio zuzenak kontuan hartzen baditugu ordea (zuzenean EAEko lurraldean emititzen direnak), murrizketa desagertu egiten da eta 1990ekoarekin alderatuta %3ko igoera adierazten dute. Beraz, emisio murrizketa EAetik kanpo izan da, inportatzen den elektrizitatean, lurraldean bertan izan diren emisioek gorakada izan baitute. Egoera askoz okerragoa da emisio guztiek erakusten dutena baino. Horregatik Eusko Jaurlaritzak bere adierazpenetan ez du emisio zuzenen datua aipatzen, emisio murrizketa politiken eraginkortasun ezaren adierazle baitira.

Nafarroaren kasuan ere, murrizketarik ez da egon. Nafarroan ere 2008ko krisiaren ondoren eta 2020ko pandemian soilik izan dira murrizketak. Azken urteetako emisioek gora egin dute, berritua ere 2005eko egoerara bueltatuz. Adierazgarria da batez ere emisio zuzenek izan zuten gorakada. Honen arrazoia esportatzen den elektrizitatea da, hau da Castejonek gas naturalaz ekoizten dena eta izugarriko emisioak suposatzen dituen, gero eta gehiago emititzen ari dela. Beraz, ez da energia Nafarroako beharrak asetzeko ekoizten, enpresa energetiko handiek negozioa egiteko baizik. Politika publikoek badute non eragin.

Emisio guztiak kontuan hartzen baditugu (Castejongo zentralak emititzen dutenaren zati handi bat kenduta dago datu honetan, elektrizitatea esportatu egiten baitute), emisioak 1990etik %12 hazi dira, EBren batezbesteko murrizketaren oso azpitik dago Nafarroa ere, eta 2030ean %55eko murrizketa helburura iristeko oso urrun oraindik.

Nafarroa	1990	2005	2018	2019	2020	2021
Emisio guztiak	100	128	113	113	103	112
Emisio guztiak EB	100	94	79	76	68	72
Emisio zuzenak	100	182	141	163	146	175

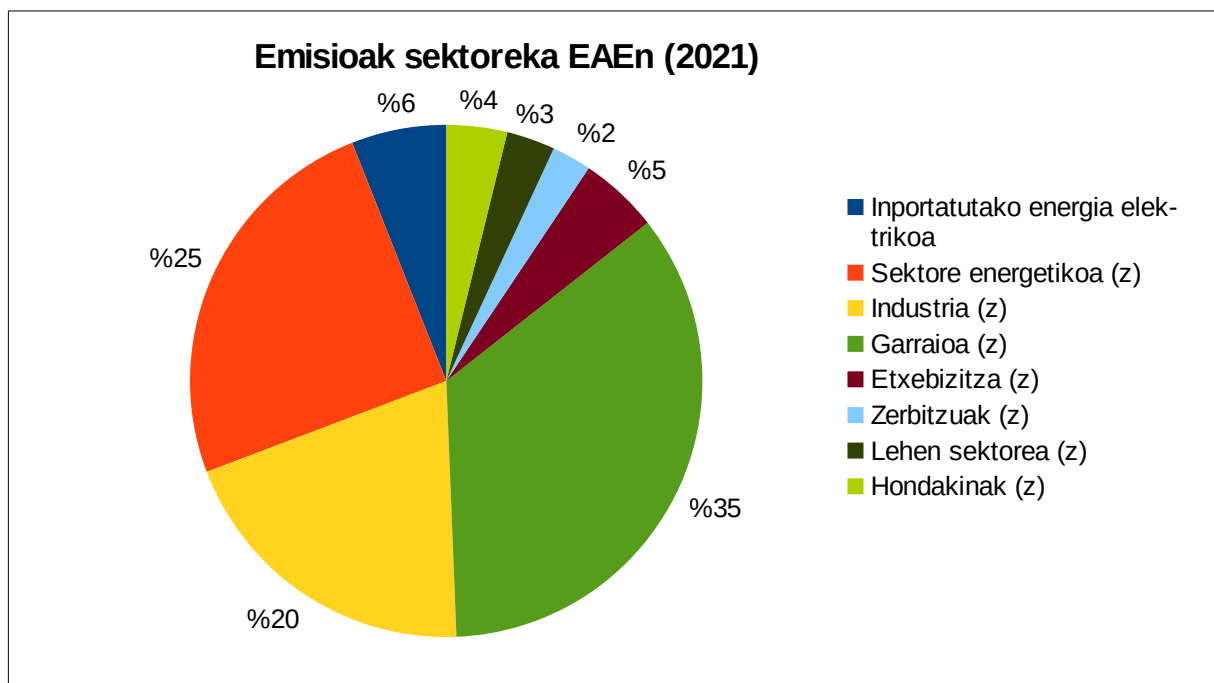
Emisio zuzenak kontuan hartuta ordea, hau da, Castejongo zentralak emititzen duten guztia kontuan hartuta, egoera are okerragoa da. 1990etik emisioak %75 hazi dira. Datu hau onartezina da, energia fosilarekin elektrizitatea sortzen duen zentral hau da Nafarroan emisio gehien dituen

instalazioa, eta beraz, murrizketen inguruko politika publikoek trantsizio energetiko justu bat bideratu eta instalazio hau itxitzeko norabidean joan behar dute ezinbestean.

Aipatzekoa da 2020ko pandemiaren geldialdiak suposatu zuen emisio murrizketa ere. Murrizketak handiagoak izan ziren, mugikortasuna murriztea eta hainbat sektore kutsatzaileen geldialdia suposatu zutelako. Bizitzaren jasangarritasunerako beharrezkoak diren lanak, pandemian geratu ez zirenak, jasangarriagoak direla ere erakusten dute datu hauek.

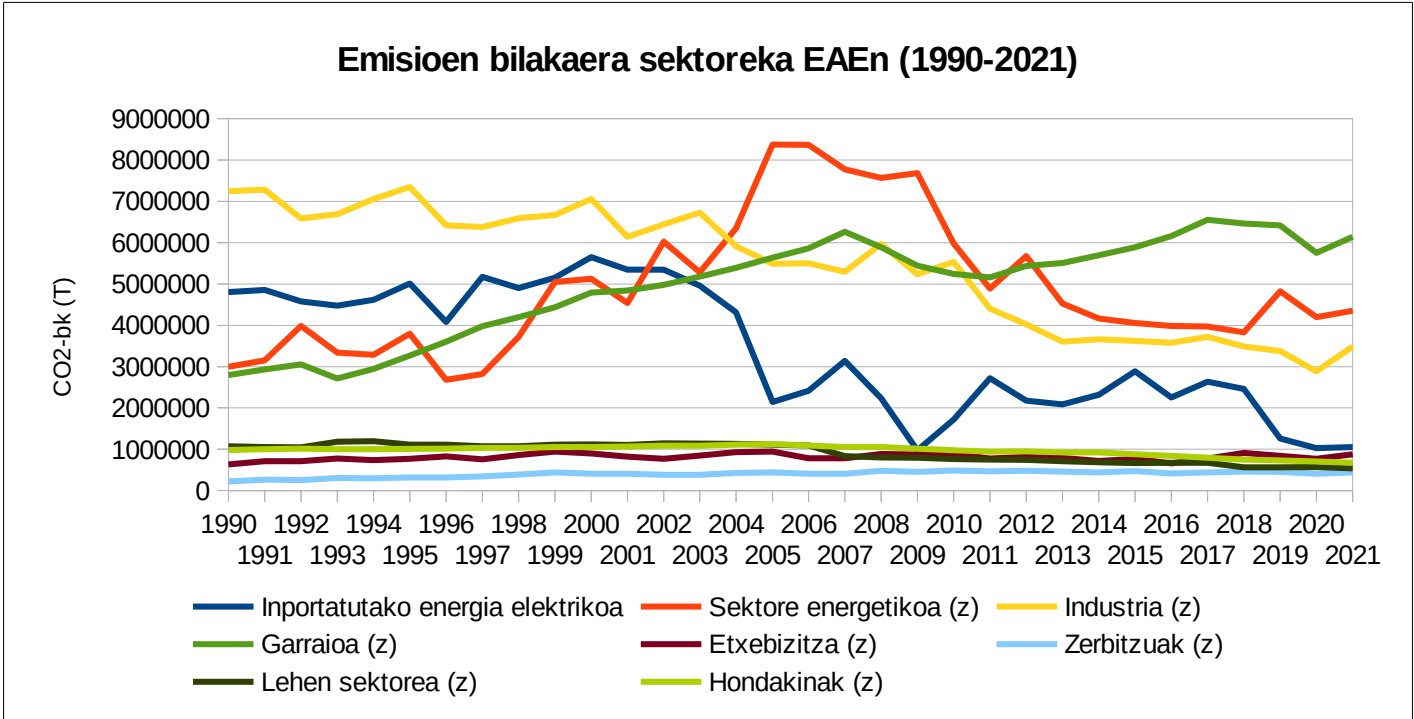
2. GARRAIOA, SEKTORE ENERGETIKOA ETA INDUSTRIA DIRA KLIMA ALDAKETAREN ARDURADUN

Datuak sektoreka aztertzen baditugu, argi ikusi daiteke zein sektore diren emisio gehien eragiten dituztenak, eta beraz, murrizketa politikak zein sektoretan aplikatu behar diren. Hala ere, Hego Euskal Herrian badira ezberdintasun sektorialak EAE eta Nafarroaren artean.

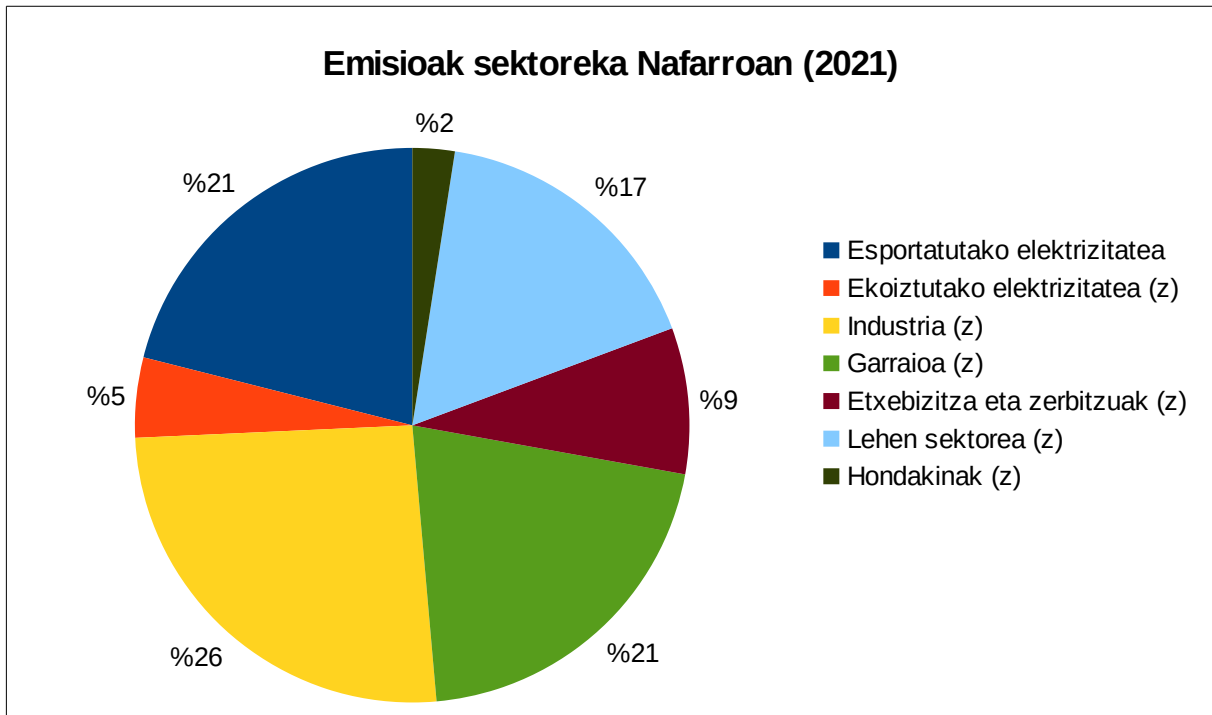

EAEren kasuan garraioa (%35), sektore energetikoa (%25) eta industria (%20) dira, hurrenez hurren, emisio gehien dituztenak. Bizitzaren jasangarritasunarekin zerikusia dutenak berriz, askoz gutxiago emititzen dute, gainontzeko %20a denen artean. Emisio gehien dituzten sektoreak dira deskarbonizazioa eta trantsizioa egin behar dutenak, orain arte propaganda bakarrik egin dute.

Emisioak denboran zehar EAEn izan duten bilakaerari erreparatuz gero, garraioa da etengabe gorantz doan sektorea da. Ekonomiaren metabolismoaz aztertuta, garraioak duen papera ezinbestekoa da. Lehengaiak inportatu, eraldatu eta esportatzean oinarrituta baitago industria, eta eredu horrek garraio eta energia behar izugarriak ditu. Horregatik, emisioen murrizketa adierazgarri bat izateko eta 2030erako emisioen %55 murriztu nahi baditugu ekonomiaren birkokapena ezinbesteko politika izango da.

Nafarroako sektore kutsatzaileak aztertuz gero ordea, industriak (%26) eta garraioak (%21) pisu handia dute, baina Castejongo zentraletan ekoiztu eta esportatzen den elektrizitateak berak bakarrik izugarriko pisua du. Instalakuntza honek soilik Nafarroako emisioen %21 supotzatzen du.

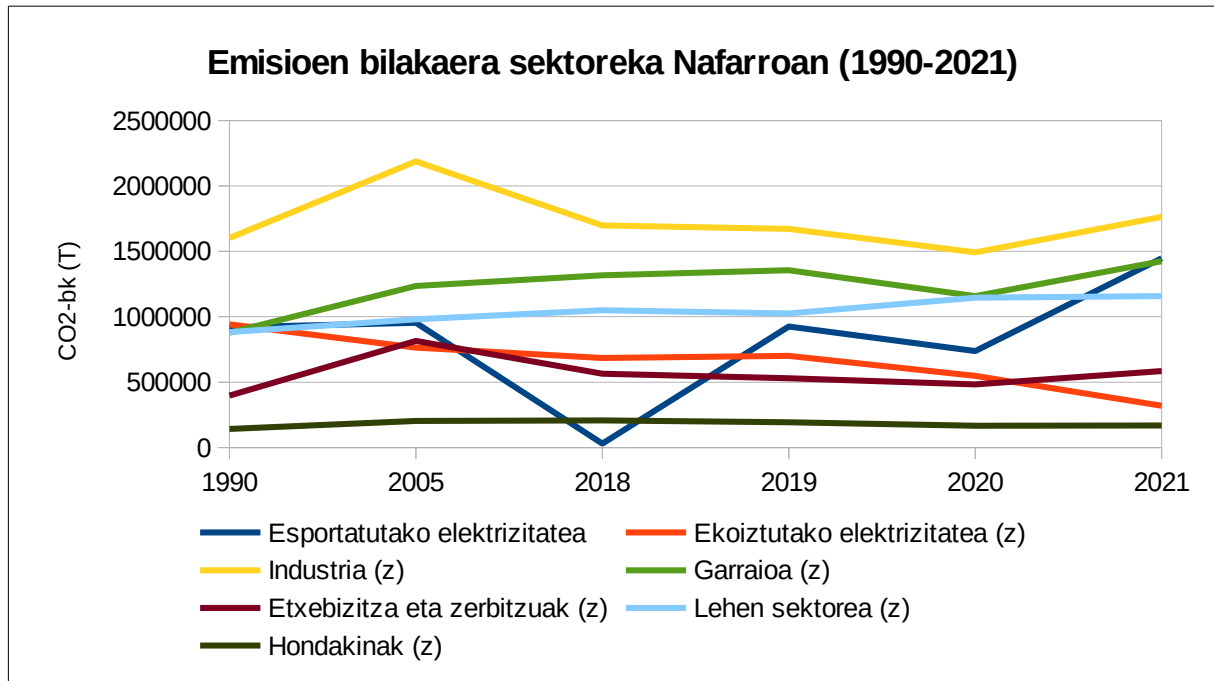

Trantsizio energetiko justu batean negozioari eta energia fosilei loturiko instalazio hauek ez dute lekurik izan behar. Bestalde, Nafarroan elikadura industrialari loturiko lehen sektoreak ere badu

pisua emisioetan (%17), baina badago alternatiba, eredu agroekologikoan oinarritutako elikadura burujabetza.

Laburbilduz, Nafarroako emisio murrizketa helburuak bete ahal izateko deskarbonizazioa, trantsizio energetikoa eta ekonomiaren birkokapena dira politika publikoek jarraitu beharreko bidea, eta ez enpresa handiek negozioa egiteko politikak bultzatzen jarraitzea.

Denboran zehar izandako emisio sektorialen bilakaera aztertuz, emisio gehien dituzten sektoreak (industria, garraioa eta esportatutako elektrizitatea) dira emisioetan hazkundera izaten ari direnak.

Sektore hauek justu kontrako joera izan beharko lukete, beheranzkoa, baldin eta emergentzia ekologikoa irauli eta trantsizio ekosozialerako bidea egin nahi bada.

Esportatutako elektrizitatearen kasua oso aipagarria eta kezkarria da Nafarroan. Emisio hauek, urtez urte gorantz doazenak, bere osotasunean Castejongo zentrolean energia fosilarekin ekoizten den elektrizitateari dagozkionak dira eta ez daude Nafarroan kontsumitzen den energiari lotuak. Energiari loturiko emisioak ez dute zerikusirik bizitza sostengatzeko nafarrek behar duten energiarekin, enpresa energetiko handiek negozioa egitearekin baizik. Trantsizio energetikoan, erregai fosilak erabiliz energia ekoizten duten instalazioak itxi egin behar dira.

3. DESKARBONIZAZIORAKO ELAREN PROPOSAMEN ETA ALDARRIKAPENAK

Datu hauek ikusita egoeraren urgentzia begi bistakoa da, baita neurriak hartzeko beharra ere. Honen harira, EAEko eta Nafarroako gobernuak ez dira ari egoerak behar duen politika publikorik bultzatzen, sarritan gainera kontrako norabidean doazen neurriak onartzen dituzte. IPCCk eskatzen duen 1,5°Cko beroketa mugatik oso urrun gaude, gaur egungo emisioekin beroketa 3°Ckoa izango da. Baina Hego Euskal Herriko egoera okerragoa da Europar Batasuneko baina, emisio murrizketa txikiagoak izan baititugu, guregatik izan balitz, beroketa handiagoa izango litzateke. Egoera honen

aurrean Hego Euskal Herriko gobernuek propaganda egiten jarraitzen dute, ez baitute kolokan jartzen egoera honetara garamatzen garapen eredia eta ez dute sistema eraldatzeko neurri eraginkorrik hartzen. Baina ELAn argi dugu deskarbonizazioa eta honi loturiko trantsizio ekosoziala dela alternatiba bakarra eta horregatik ondorengo neurriak hartzea exijitzen dugu:

- Kontsumo energetikoa modu esanguratsuan murriztu, efizientzia energetikoa hobetu eta modu arduratsuan energia berriztagarria sortzea. Bultzatu behar den eredu energetikoa azpiegitura handietatik urrundu eta diseinu deszentralizatu batean oinarritu behar da. Autokontsumoak pisu handiagoa izan behar du.
- Energia sektorea publikatu, benetan berriztagarriak diren energiak garatu eta egungo energia fosilen ekoizpena geldiarazi. Politika publikoek trantsizio eredu honen aldeko hautu argia egin behar dute.
- Garraio sistema eraldatu. Garraio publiko kolektiboa da bultzatu beharreko garraio eredia. Ez da nahikoa izango elektrifikazioa, merkantzien mugikortasuna murriztu eta pertsonen mugikortasuna garraio publiko eta kolektiboan oinarritu behar da.
- Herrien arteko komunikazioa hobetu. Horretarako, behar beharrezkoa da autobus eta tren zerbitzu eraginkorrak izatea, energia berriztagarriak erabiliko dituztenak eta pertsonen beharrei erantzungo diotenak. Garraio publiko sarea herrialde osoan zabaldu, maiztasunak handitu, gabeziak zuzendu eta dohakotasuna ezarri.
- Abiadura Handiko Trena bezalako azpiegiturak ez dute lekurik eta zentzurik eredu honetan, trenbide sare publiko eta soziala da bultzatu beharrekoa. Pertsonen eta merkantzien garraiorako egungo trenbide sarea egokitu behar da.
- Globalizazioak eta internazionalizazioak ekarri duen gehiegizko mugikortasuna eta honen ondorioak saihesteko ezinbestekoa da ekonomia birkokatzea. Ekonomia gertukoa eta zirkularra izan behar da, material eta energia berriztagarriekin funtzionatuz. Industriaren ekoizpen eredia eraldatu eta dibertsifikatu behar da.
- Ondare naturalaren kontserbazioa, basogintza iraunkorra eta nekazaritza erregeneratiboa bultzatu behar dira, CO₂a xurgatzeko jarduera onenak direlako. Gainera, elikadura burujabetza, agroekologia eta basogintza iraunkorra ezinbesteko sektoreak izango dira etorkizuneko ekonomian, ingurumena babesteaz gain, ekonomia birkokatze eta osasuna, ingurumena eta azken batean, bizitza erdigunean jartzeko tresna paregabeak direlako.
- Hondakinen kudeaketa: %100a birziklatzeko hondakin kudeaketa sistemak abian jarri, beharrezkoak diren azpiegiturak sortuz eta errausketa behin betiko baztertuz.
- Industriako hainbat azpisektore birdimentsionatu, energia eta materialetan duten gehiegizko kontsumoagatik edo duten berotegi efektuko gasen emisio handiengatik. Enpresetan emisio murrizketa planak legez exijitu: emisioak murriztu, hondakinak gutxitu, energia fosilen erabilera gutxitu eta berriztagarrien erabilera areagotu.
- Beste sektore batzuk garatu industriaren eraldaketak dakarren enplegu galerari aurre egiteko, enplegu jasagarriak sortuz berriztagarrietan, garraio kolektiboan, elikadura burujabetzan edo hondakinen kudeaketa iraunkorren esaterako.
- Neurri guzti hauek laguntzeko eta kontrako norabidean doazenak galerazteko fiskalitate "berdea" ezinbestekoa izango da.

Hego Euskal Herriko politika publikoetan ez dugu aldarrikatzen dugun eredu aldaketarik ikusten. Enpresa pribatuek bultzaturiko proiektu eta azpiegitura handiak dira egunero bultzatzen dituztenak, eredu suntsitzaile hau iraunarazten dutenak. ELAk ez du utziko trantsizio hauek langileen kontura modu bidegabean aurrera eraman ditzaten. Egoera honetan behar duguna benetako trantsizio ekosozial bat da, planeta eta pertsonak babestuko dituen, langileen eta

gizartearen mesederako egingo dena eta ez interes ekonomikoen mesederako. Bizitzak erdigunean jarriko dituen trantsizioa bultzatzen jarraituko du ELAk.

www.ela.eus

ELA
EUSKAL SINDIKATUA